

ΑΠΟ ΒΑΓΔΑΤΗΣ ΕΙΣ ΤΑΣ ΙΝΔΙΑΣ

Ἡ ἡμέρα, τὴν ὁποίαν διήλθον ἐν Βασσόρα, ἦτο Σάββατον. Οἱ Ἰσραηλῖται, ἀργοῦντες, περιεφέροντο καθ' ὁμίλους ἐπὶ τῶν ὄχθων τοῦ Achar. Μία συνοδεία Ἰσραηλιτῶν παριστᾷ εἰκόνα ἐνδιαφέρονσαν δι' ἓνα ζωγράφον τῆς σχολῆς τοῦ Βερονέξ καὶ τοῦ Δελακρουᾶ. Οἱ πλεῖστοι αὐτῶν φέρουσιν ἀκόμη ἐσθίτας ποδιῆρεις, ποικιλοχρούς, μεταξωτὰς καὶ βαρυτίμους, συνεσφιγμένας μὲ ζώνην κατάχρυσον, ἐπ' αὐτῶν δὲ μανδύας λεπτοτάτους, διαφανεῖς καὶ ἀφρώδεις, ἔχοντας ὅλα τὰ ὠμὰ λεγόμενα χρώματα, ἐρυθροὺς ἢ κίναβαρίνους, ἰσοκκίνοὺς ἢ ἐλαιόχρους, κυανοὺς ὡς τὸ Ἰνδικὸν ἢ πρασίνοὺς ὡς ἄωρα φασούλια. Αἱ ὑποδόσεις τῶν εἶναι ἐκ κίτρινου μαροκινου, τὰ δὲ βλάντια τῶν, τοῦ αὐτοῦ ἐπίσης χρώματος, τὰ σύρουσι μελαγχολικῶς ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, ἀνακινούντες νέφη κοινορτοῦ. Ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τῶν φοροῦσι μέγα φέσιον, μὲ περιτυλίγματα κολοσσαῖα, ἔξωθεν τῶν ὁποίων κρέματα παμμεγέθους κλωσθός, κινούμενος ἀκαταπαύστως ὡς οὐρά, εἰς τρόπον, ὥστε, βλέπων τις ἐκ τῶν ὀπίσθεν τὰς κεφαλὰς συνοδείας σπενδούσης, ἐκλαμβάνει αὐτὴν ὡς τερατώδες ποίμνιον προβάτων τῆς Καραμανίας.

Χωρὶς νὰ ἐνδιατρίψω περισσότερον εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς Βασσόρας, ἐπιβαίνω τοῦ ἀτμοπλοίου τὸ ὁποῖον τὴν ἐπιούσαν, λίαν πρωί, ἀπῆρεν ἐκ τοῦ λιμένος τῆς Μεσοποταμίας. Ὅποια διαφορά σκιάφους! Ἡ Κίλβα τῶν Βρεττανικῶν Ἰνδιῶν ἀπῆστραπεν ἐκ καθαριότητος, τὸ δὲ πλήρωμα αὐτῆς καθ' ἐκάστην πρωίαν ἐπεθεωρεῖτο ὑπὸ τοῦ δευτέρου πλοίαρχου ἰστάμενον ἐν στρατιωκῇ γραμμῇ καὶ πειθαρχίᾳ. Οἱ ναῦται ἦσαν Ἰνδοί, Ἰαβαναῖοι καὶ Μαλαισιοί. Οἰψιπνέται τοῦ μαγειρείου ἦσαν Κινέζοι, ὁ μάγειρος Πορτογάλος, ὁ πλοίαρχος Σκώτος, οἱ μηχανικοὶ Βρεττανοί, οἱ ἀξιωματικοὶ Ἰσραηλῖται. Ἦτο διπλ. μία διεθνὴς κιβωτός, ἐντός τῆς ὁποίας ἦν ὁ μόνος σημαντικὸς ὀπωροῦν ἐπιβάτης· μεθ' ὅλον δὲ τὸ βρετανικὸν φλέγμα τῶν περὶ ἐμέ, διαβεβαίω ὅτι μοι ἐπεδαψιλεύθησαν μυρία περιποιήσεις, τοῦ πλοίαρχου μάλιστα δικαιώσαντος τὴν παροιμιώδη τῶν Σκώτων φιλοξενίαν.

Τὸ ἀτμοπλοῖον βοηθούμενον ὑπὸ τοῦ ρεύματος τοῦ ποταμοῦ κατήρχετο ἐν μεγαλοπρεπεῖ ταχύτητι, ἐγὼ δὲ δὲν ἐχόρταινον θαυμάζων τὰς ἐκατέρωθεν μαγευτικὰς ὄχθας, δεξιόθεν τὴν τουρκικὴν, ἀριστερόθεν τὴν περδικὴν, ἀμφοτέρας συνδένδρους καὶ καταψύτους, διακρίνων ἐνιαχοῦ ἡμιγύμνους ἰθαγενεῖς ἀνηρτημένους ἐπὶ τῶν φοινικοδένδρων, τῶν ὁποίων ἐκλάδευον τὰς στεφάνας, φαινόμενους δὲ μακρόθεν ὡς ἀνήκοντας εἰς τὴν φυλὴν τῶν Λιλιπουτιῶν. Ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης κεῖται ἡ Μοχαμμερα, ἐπαρχία περδική, κατοικουμένη ὑπὸ Περσῶν καὶ Ἀράβων, διατρωμένη ὑπὸ σκηνᾶς ἢ πηλοκτίστους καλύδας, ἐπὶ δὲ τῆς δεξιᾶς, παρὰ τὰς ἐκβολὰς, τὸ Φάο, ἐνθα ὑπάρχει σταθμὸς τηλεγραφικὸς τῶν Ἀγγλῶν συνδέων τὰς Ἰνδίας μετὰ τοῦ λοιποῦ κόσμου. Μετὰ ἐξάωρον ἀπὸ τῆς Βασσόρας πλοῦν, αἱ ὄχθαι λήγουσι, τὸ ἔδα-

φος αὐτῶν λούεται ὑπὸ τῶν ὑδάτων τοῦ ποταμοῦ, τὰ δὲ πρὸς τὸ τέλος αὐτῶν φοινικοδένδρα, κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην, φαίνονται ὡς ἐνυδρὰ μεγάλα φυτὰ, ἀνακύναντα ἐκ τοῦ βυθοῦ τῆς θαλάσσης διὰ ν' ἀναπνεύσωσιν ἐπὶ μικρὸν καὶ ἔτοιμα νὰ καταδυθῶσιν καὶ πάλιν εἰς τὸν πυθμένα.

Μεθ' ὅλην τὴν εὐρύτητα τοῦ ἀναφανέντος ὁρίζοντος, ἐπὶ δύο ἀκόμη ὥρας τὸ χρῶμα τῆς περδικῆς θαλάσσης, εἰς τὴν ὁποίαν εἰσήλθομεν, ἐξακολουθεῖ νὰ διατηρῇται κίτρινον, ὁμοίον πρὸς τὰ ὕδατα τοῦ ποταμοῦ. Ἀλλὰ τὸ χρῶμα αὐτὸ βαθμυδὸν ἀραιούται, ὥχιρᾷ, καθίσταται διανυέστερον καὶ τέλος λαμβάνει τὴν ἀπόχρωσιν θαλασσοῦ μὲν χρώματος, πάντοτε ὅμως ὑπόχρου, ὅλος δὲ σχεδὸν ὁ περδικὸς κόλπος καίτοι ἡρεμος, διατηρεῖ τὴν χροίαν τρικυμιῶδους θαλάσσης. Ὅταν τὸ ἀτμοπλοῖον ἐπλεεν ἐν τῷ πελάγει, ἔστρεψα τὸ βλέμμα πρὸς τὰ ὀπίσω καὶ εἶδον τὸ γοητευτικώτερον πανόραμα. Τὰ ὕδατα τοῦ ποταμοῦ φαίνονται μακρόθεν ὡς σχηματίζοντα διὰ μαγείας ζώνην διαχωρίζουσαν αὐτὰ τῶν θαλασσίων, εἰς τὸ βάθος δὲ διαγράφοντα τὰ πυκνὰ φοινικοδένδρα, ὡς φαντασμαγορικὰς τὰς κόσμοις, ἀρτίως δημιουργηθεῖς ἐκ τοῦ μὴ ὄντος, καὶ εἰδὼν ἐπακριδῶς τὴν ἰδέαν τῆς κοσμογονίας, οἷαν διδάσκει ἡμῖν ἡ Ἁγία Γραφή.

Ὁ περδικὸς κόλπος ἐπέδμεν ἄλλοτε πολλοὺς θαλασσοπόρους, ἢ δ' ἐν αὐτῷ ἐμπορικὴ κίνησις ἦτο μεγίστη. Τινὲς τῶν ἀρχαίων ἀπεκάλουν αὐτὸν Ἐρυθρὰν θάλατταν, Διόδωρος ὁ Σικελιώτης Ἀραβικὸν κόλπον, ὁ δὲ Ἀρριανὸς λέγει: «Κόλπον περδικόν, ἦν δὴ Ἐρυθρὰν θάλατταν μετεξέτεροι καλεῖσιν». Σήμερον ὀλίγιστα ἀτμοπλοῖα διαπλεύουσιν αὐτόν, οἱ δὲ κάτοικοι τῶν παραλίων του εἶναι πολὺ ἡραιωμένοι. Πρὸς τὸ μέρος τῆς περδικῆς ἔχει διδὼν κυριώτερον λιμένα τοῦ Φαρσιστάν, τὴν Βουσίρην, δύο δὲ ἐτέρους ἡπτονος σπουδαιότητος τὴν Αἰγγαν καὶ τὸ Βενδερ Ἀμπάς. Ἐνώπιον τῶν τριῶν τούτων λιμένων ἀγκυροβολοῦσι τὰ ἀτμοπλοῖα. Πρὸς τὸ μέρος τῆς Ἀραβίας ἔχει κυρίως τὰς νήσους Bahrein, τρεῖς τὸν ἀριθμὸν, τῶν ὁποίων οἱ κάτοικοι ἀσχολοῦνται ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν ἀλιεῖαν τῶν μαργαριτῶν, οἵτινες ὡς γνωστόν, εἰς τὴν θάλασσαν ταύτην εἶναι οἱ ὠραιότεροι τῆς ὑψηλίου.

Μετὰ εἰκοσιτετράωρον πλοῦν ἡγκυροβολήσαμεν ἐνώπιον τῆς Βουσίρης. Μεγάλαι ἰδιοφόροι λέμβοι μᾶς περιεκύκλωσαν. Ἐπειδὴ δὲ τὸ ἀτμοπλοῖον διαμένει μίαν ὅλην ἡμέραν, ἔσπευσα νὰ ἐξέλθω πρὸς ἐπίσκεψιν τῆς πόλεως. Ἡ λέμβος, καίτοι βοηθουμένη ὑπὸ τοῦ ἀνέμου, μόλις μετὰ μίας ὥρας πλοῦν ἐπλησίασε τὴν ἀμμώδη ἀκτὴν. Ἀλλὰ καὶ ἐκεῖ ἐχρειάσθησαν δύο ἡμιγύμνοι ἀπόγονοι τοῦ Ἀρταξέρξου, διὰ νὰ μὲ μεταφέρωσιν ὡς ἐμπόρευμα ἐπὶ τῶν ὤμων αὐτῶν εἰς τὴν λέμβον εἰς τὴν ξηρὰν. Διὰ τοῦ μέσου δὲ τούτου ἀποδιβάζονται καὶ ὅλα τὰ ποικίλα ἐκφορτώματα, τὰ προωρισμένα διὰ τὸ Σιχράζ, τὸ Ἰσπαχάν καὶ τὰς λοιπὰς πόλεις τοῦ ἐσωτερικοῦ.

Τὸ ὄνομα Βουσίρη δὲν παράγεται ἐκ τῆς περιδόξου ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Αἰγύπτῳ πόλεως Βουσίριδος, ὡς ἠθέλησάν τινες νὰ ὑποθέσωσιν. Ἄλλ' εἶναι παραμόρφωσις τοῦ ἀραβοπερδικοῦ ὀνόματος Ἀμποῦ Σεχίρ, σημαίνοντος πατήρ τῶν πόλεων καὶ

*) Ἰδε ἀριθ. 12, σελ. 233—236.

γραφόμενου εἰδέτι τοιουτοτρόπως παρ' ὄλων τῶν ἰθαγενῶν.

Ἡ Βουσίρη ἔχει μεγάλην ἐμπορικὴν κίνησιν. Ὑπάρχουσι προξενεῖα Γαλλικόν, Ἀγγλικόν καὶ τῶν Κάτω χωρῶν. Δύο τρεῖς ἀγγλικοὶ καὶ ὀλλανδικοὶ οἶκοι ἔχουσιν ἐκεῖ ὑποκαταστήματα. Ἡ πόλις αὕτη καθ' ἑαυτὴν οὐδὲν παρουσιάζει τὸ ἐνδιαφέρον. Αἱ ὁδοὶ εἶναι σκολιαὶ καὶ στεναί, αἱ οἰκίαι κατάκλειστοι ὡς φρουρία, ἡ ἀγορὰ τῆς χαμνῆ καὶ ἀκάθαρτος. Καθήμενός τις εἰς ἐν ἐργαστήριον δύναται νὰ στηρίξῃ τοὺς πόδας αὐτοῦ εἰς τὸ ἀντικρινόν. Τὸ ὕδωρ τῆς πόλεως ὑπεριέχει τὸ μικρόβιον ταινίας ὑποδερμικῆς, ὁμοιοζούσης τὸν σκόληκα τῆς Γουίνεας, ἡ δὲ ταινία αὕτη ἀφοῦ πρότερον ἀναπτυχθῇ καὶ περιγνηθῇ τὰ διάφορα μέλη τοῦ σώματος, ἐπιφέρουσα πανταχοῦ πόνους δριμεῖς, παρουσιάζει ἐν τέλει τὴν κεφαλὴν τῆς εἰς τὸν μηρόν, ἢ εἰς τοὺς μῦς τῆς κνήμης, καὶ τότε χρειάζεται πολλὴ ὑπομονὴ καὶ δεξιότης ὅπως ἀπαλλαγῇ τις αὐτῆς. Οἱ ἰθαγενεῖς προσδένουσι τὴν κεφαλὴν τῆς ταινίας ταύτης εἰς τεμάχιον καλάμου, τὸ ὁποῖον περιστρέφουσι καθ' ἑκάστην περιγυλισσόντες οὕτω τὴν ταινίαν μεχρὶ τοῦ αὐτῆ ἐξέλθῃ ὁλοτελῶς τοῦ σώματος· ἐνίοτε ὅμως ἐξ ἀπροσεξίας διασπᾶται πρὸ τῆς ἐξόδου καὶ τότε τὸ ὑπόλοιπον σχηματίζει νέαν κεφαλὴν, ἀρχίζει δὲ νέας ἐν τῷ ὁργανισμῷ περιδείας· ὥστε ἕκαστος κάτοικος τῆς Βουσίρης διέρχεται μέρος τῆς ζωῆς αὐτοῦ ἐν ἀλγέσι καὶ πόνοις, φροντίζων μόνον περὶ τοῦ ἐν τῷ σώματι αὐτοῦ ἀδιακρίτου περιγνητοῦ. Οἱ πλούσιοι ὅμως Πέρσαι ὡς καὶ οἱ Εὐρωπαῖοι προμνηθεύονται τὸ πόσιμον ὕδωρ ἐκ Βασόρας, οὕτω δὲ λυτροῦνται τῆς βασάνου ταύτης· ὥστε τὸ ὑποχρεωτικώτερον δῶρον, τὸ ὁποῖον δύνανται νὰ προσφέρουν εἰς ξένον, εἶναι νὰ στείλωσιν αὐτῷ ψιᾶλην ὕδατος Μεσοποταμικῆς προελεύσεως.

Διὰ νὰ ἐπιστρέψω τὸ ἐσπέρας εἰς τὸ ἀτμόπλοιον μοὶ ἐχρειάσθησαν δύο ὧραι θαλασσοπλοίας. Πρὸ τῆς δύνσεως τοῦ ἡλίου ἐγκατελείψαμεν τὸν κόλπον τῆς Βουσίρης καὶ τὴν ἐπαύριον ἠγκυροβολήσαμεν ἐνῶπιον τῆς Αἰγγας, τὴν δὲ μεθεπομένην εἰς Βενδερ-Ἀμπας.

Ἀμφότεραι αἱ παράλιοι αὗται πόλεις, μακρόθεν φαίνονται ὡς ἀξιοθαύμαστα καλλιτεχνήματα μαρμάρου, ὡς μεμονωμένα ἐπαυλεῖς ἰδιοτρόπου τινος σατραπῆος ἢ ὡς μυστηριώδη ἐνδιατήματα νυμφῶν καὶ νηπιδῶν· ἀρκεῖ ὅμως νὰ ἐξέλθῃ τις εἰς τὴν ξηρὰν διὰ νὰ εὐρεθῇ ἀμέσως ἀπὸ τοῦ ὄνειρου εἰς τὴν πραγματικότητα. Τότε κατανοεῖ ψηλαφητῶς, πόσον εἶναι εὐτυχεῖς οἱ δυνάμενοι νὰ διανύσωσι τὸν βίον αὐτῶν ζῶντες πάντοτε ἐν τῷ κόσμῳ τῆς φαντασίας, χωρὶς νὰ αἰσθάνωνται τὰς πικρίας τῆς πεζῆς ἀνάγκης.

Ἐνώπιον τοῦ Βενδερ-Ἀμπας εὐρίσκεται ἡ περίηλυτος νῆσος τοῦ Ὀρμούζ, ἥτις ἔλαβε τὸ ὄνομα ἐκ τῆς εἰς τὴν ἀκτὴν πρωτευούσης τοῦ βασιλείου τοῦ Ὀρμούζ, τὴν ὁποίαν καὶ ὁ Ἀρριανὸς ὀνομάζει Ἀρμύζιαν.

Ἐπὶ τῇ ἐποχῇ, καθ' ἣν ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ συνεκεντροῦντο τὰ πλούτη τοῦ κόσμου, ὅ,τι δὲ πολῦτιμον καὶ ἑκτακτον κατεσκευάζετο, μετεφέρετο ἐκεῖσε πρὸς πώλησιν. Ἐμειναν ὅθεν παρημιώδη τὰ

βαρύτιμα σκεύη καὶ τὰ λαμπρὰ κοσμήματα, τὰ ὁποῖα συνεσώρευθησαν ἐν αὐτῇ.

Καὶ ὁ Μίλτων ἐν τῷ Β' βιβλίῳ τοῦ «Ἀπολεσθέντος παραδείσου» ἀρχεται οὕτω :

Θρόνου ὑψοῦ πομπῆς, Βασιλείου πολὺ ὑπερλάμπρου
ὄλου τοῦ πλούτου Ἰνδίας καὶ Ὀρμούς, ἐκείνων τῶν τόπων
ἐνθ' ἡ αἰγλήσασα Ἔως μὲ χεῖρα πολῦτιμον ραίνει
λίθους στιλπνοὺς καὶ χρυσὸν ἐπ' αὐτῆς τῶν βαρβάρων ἀνάκτων...

Ὁ Ἀδδούλ-Ραζζάκ, πρέσβυς τοῦ βασιλέως τῶν Περσῶν Σάχ-Ρόκ, μεταβαίνων εἰς τὰς Ἰνδίας, ἐπεσκέφθη καὶ τὴν νῆσον τοῦ Ὀρμούζ τῷ 1442, διεκήρυττε δὲ ὅτι ἡ μητρόπολις τῆς νήσου ἦτο ἡ μητρόπολις τοῦ κόσμου διὰ τὰ πλούτη αὐτῆς. Ἀλλὰ τῷ 1507 ὁ Πορτογάλος Albuquerque, ἀντιβασιλεὺς τῶν Πορτογαλικῶν Ἰνδιῶν, διάσημος θαλασσοπόρος καὶ τολμηρότατος στρατηγός, κατῴρωσε, κατόπιν πεισματωδούςτάτης καὶ πολυμήτρου ναυμαχίας, νὰ κυριεύσῃ τὴν νῆσον, νὰ συνάψῃ συνθήκην μετὰ τοῦ βασιλέως αὐτῆς Σεῖφφεδδίν καὶ νὰ καταστήσῃ αὐτὴν ὑποτελῆ τοῦ πορτογαλικοῦ βασιλείου. Ἐκτοτε ὅμως ἤρχισεν ἡ παρακμὴ τῆς. Μετὰ ἓνα καὶ ἡμισὺν αἰῶνα, εἰς τὰ 1662, ἐκυρίευσεν αὐτὴν ὁ Σάχ-Ἀδδās, ἐνῶ δὲ εἰς τὴν ἐποχὴν ἐκείνην κατῴκειτο ὑπὸ 50,000 κατοίκων, σήμερον μόλις ζῶσιν ἐπ' αὐτῆς 500 ψυχαί, τρεφόμεναι ἐκ τῆς ἀλιείας καὶ ἐργαζόμεναι εἰς τὰ ἀλατρυχεῖα τὰ ὁποῖα κατέχουσι μέγα μέρος τῆς νήσου. Εἶναι δὲ ἀξίον μελέτης πῶς ἡ πλουσιωτέρα νῆσος τοῦ κόσμου ἔμεινεν οὕτω ἔρημος καὶ ἀκατοίκητος μὴ ἐπιστρέψουσα σήμερον τὴν προσοχὴν τῶν περιγνητῶν, εἰμὴ μόνον ἐκ τῶν εἰς τὸν ἥλιον ἀπαστραπτουσῶν κορυφῶν τῶν ὄρεων τῆς, εἰς τὰ ὁποῖα οὐδ' ἡ ἐλαχίστη βλαστάνει χλόη, ἀφοῦ ταῦτα ἀποτελοῦνται ἐκ βράχων ἄλατος, ἀναμνησθόντων τὴν μεταμόρφωσιν τῆς συζύγου τοῦ Ἀδτ.

Ἐν τούτοις ἡ «Κίλδα» προχωρεῖ. Μετὰ μίαν ἡμέραν θὰ ἐξέλθωμεν τοῦ Περσικοῦ κόλπου καὶ θ' ἀναπνεύσωμεν τὴν αὔραν τοῦ Ἰνδικοῦ ὠκεανοῦ. Κρίνω οὐχὶ ἄσκοπον πρὸ τῆς ἐξόδου νὰ ὀᾶς εἰπω ὀλίγα τινὰ περὶ τῆς ἀλιείας τῶν μαργαριτῶν, τοὺς ὁποίους μετὰ τόσης χάριτος φέρετε, κυρίαί μου, ἀγνοοῦσαι ἰσως τὰς κοπώσεις εἰς τὰς ὁποίας ὑπόκεινται οἱ ἀλιεῦντες αὐτοὺς. Αἱ κόγχαι, αἱ ἐμπεριέχουσαι τοὺς μαργαρίτας εὐρίσκονται εἰς βάθος δύο ἕως τριάκοντα μέτρων. Τὸ μεγαλείτερον μαλάκιον εὐρίσκεται εἰς τὰ βαθύτερα μέρη καὶ ἀναπτύσσεται μόνον εἰς τὸ ἔδαφος τοῦ βυθοῦ τὸ ὁποῖον εἶναι βραχώδες. Οἱ ἔμποροι τῶν μαργαριτῶν, Ἰνδοί, Πέρσαι ἢ Ἀραβες, δανείζουσι χρήματα καθ' ὅλον τὸ ἔτος εἰς τοὺς πτωχοὺς τῶν ἀκτῶν, τοιουτοτρόπως δὲ ἀποκτᾶσι τὸ δικαίωμα, νὰ τοὺς μεταχειρίζωνται βραδύτερον ὥς ἀπλᾶ μηχανήματα. Ἡ ἀλιεῖα ἀρχεται κατὰ μᾶλλον καὶ διαρκεῖ μέχρι τοῦ σепτεμβρίου, κατὰ τὴν θερμότηραν δηλαδὴ ἐποχὴν τοῦ ἔτους· τότε ἡ ἐν τῷ περσικῷ κόλπῳ κίνησις εἶναι μεγίστη. Ὑπολογίζουσιν ὡς 5.000 τὰ σκάφη διαφόρου μεγέθους, ὧν ἕκαστον φέρει εἰκοσὶν ἄτομα, κατὰ μέσον ὄρον, ἀναβιβάζουσι δὲ εἰς 40.000 ψυχὰς τοὺς ἐπ' αὐτῶν εὐρίσκομένους δύτας.

Ἡ κατάδυσις γίνεται κατὰ τὸν τρόπον ἑλάν ἀπλοῦν

καὶ ὅλως πρωτογενῇ. Ὁ δὴ δὴς ἐφοδιάζεται μὲ λαβίδα διὰ τὰ σφίξῃ τοὺς ρώθωνάς του, μὲ κάλαμον διὰ τὰ ἐναποθέσθαι τὰ ὄστρεα καὶ μὲ μεγάλον λίθον ὅστις τὸν βοηθεῖ εἰς τὴν κατάδυσιν· εἰς τὰ ἄκρα τῶν δακτύλων του φέρεται δακτυλίδης ἐκ δέρματος καμήλου διὰ τὴν ἀποσπᾶ εὐκόλως τὰ ὄστρεα. Εἰς τὴν ζώνην του προσδένει σχοινίον τὸ ὁποῖον κρατοῦσιν οἱ ἐν τῷ σκάφει, εἰς τὸ ἐλάχιστον δὲ κίνημα ἀνασύρουσιν αὐτὸν ἐκ τοῦ βυθοῦ. Μένει ἐντὸς τῆς θαλάσσης 90 — 100 δευτερόλεπτα. Σπάνιοι εἶναι οἱ δῦται οἵτινες μένουσιν ἕως δύο λεπτὰ. Πόσοι ἐξ αὐτῶν ὅταν ἀνασυρθῶσιν ἔχουσιν τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐξωγκωμένους καὶ ἐρυθροὺς, τὸ δὲ αἷμα τῶν ρέει ἀφθονον ἐκ τοῦ στόματος καὶ ἐκ τῆς ρινός; Τὰ μαλάκια ἐξαγόμενα ἐναποτίθενται ἐπὶ τῆς ἀκτῆς, ἔνθα φυλάσσονται ἐπιμελῶς, μεχοιδεῖ ἀρχίσθαι τὸ ἀνοιγμὰ, καὶ ἡ ἐξαγωγή τῶν μαργαριτῶν ὑπὸ τὰ βλέμματα αὐστηροτάτων Ἀργῶν, συνήθως συγγενῶν τοῦ ἐργολάου.

Ὡς ἐπληροφόρηθην, διερχόμενος ἐκεῖθεν, κατ' ἔτος πωλοῦνται ἐν τῇ ἀγορᾷ τῆς Βομβάης μαργαρίται ἀξίας 9—10 ἑκατομ. φρ. Ἡ πώλησις γίνεται μὲ τὸ γνωστὸν βάρος μισκάλ, τὸ ὁποῖον ζυγίζει 12 γραμμάρια. Ἡ ἀξία τοῦ μισκάλ διαφέρει ἀναλόγως τῆς ποιότητος, τοῦ χρώματος, τοῦ σχήματος καὶ τοῦ μεγέθους τοῦ πολυτίμου προϊόντος, ἀνέρχεται δὲ ἕως 80 καὶ 100 χιλ. φρ. Ὅλοι οἱ δῦται εἶναι βραχύβιοι, πολλοὶ δὲ κατ' ἔτος θνήσκουσιν ἐπὶ τόπου ἐκ συμφορῆσεως τοῦ αἵματος. Ὡστε, ὅταν ὑπὸ τὴν αἵλῃν τῶν νυκτερινῶν φῶτων θαυμάζωμεν, ἐπὶ κομψοπεποῦς κεφαλῇς ὥρατον ἐκ μαργαριτῶν διάδημα, ἢ ἐπὶ γλαφυρᾷς ὤλενης ἀποστίλδον περιδέραιον, ἀναλογισθῶμεν ὅτι πιθανὸν νὰ ὑπάρχωσιν ἐν αὐτοῖς μαργαρίται στοιχίσαντες τὴν ζωὴν εἰς πλειότερας ἀνθρωπίνους ὑπάρξεις.

Ἄλλ' ἐπανέλθωμεν εἰς τὸ ἀτμόπλοιο, τὸ ὁποῖον ὀλονὲν προχωρεῖ. Ἡ ἐν τῇ αἰθούσῃ αὐτοῦ αὐξάνουσα θερμότης ἠνάγκαζε τὸν τε πλοίαρχον καὶ ἐμὲ νὰ κατακλινώμεθα εἰς τὸ ἐξῆς ἐπὶ τοῦ καταστρώματος, ὅταν δὲ τὴν ἑσπέραν ἐκείνην νυχθὴν αὐτῷ καλὴν νύκτα, μοὶ ἀπῆντησε:

— Καλὴν νύκτα. Αὔριον, ὅταν θὰ ἐγερθῇτε, θὰ πλέωμεν εἰς τὸν Ἰνδικὸν ὠκεανόν.

Πράγματι, ὅταν ἐξύπνησα, εὐρισκόμεθα ἐν πλήρει πελάγει. Ὅριζον εὐρύς ἔχων ὡς παιδίον ἀτμῶν πέπλον μεταβληθέντα ἐντὸς ὀλίγου εἰς χρυσόκονιν. Ἡ θάλασσα, γαλνῖα καὶ ἡρεμὸς ὡς τιμίου ἀνθρώπου συνειδησίς, ἐπεξέτεινε φιλαρέσκως τὰ παρθενικά τῶν ὑδάτων αὐτῆς κάλλη εἰς ἀπεράντους καὶ φαντασιώδεις χώρας. Τέσσαρα ἡμερονύκτια διήλδομεν ἐν τῷ ὠκεανῷ, βλέποντες μόνον ἐνίοτε τὰς ἀκρωρείας τῆς σειρᾶς τῶν ὀρέων τοῦ Βελουδχιστάν, πότε ὑψουμένας μετὰ τόλμης πρὸς τὸ στερέωμα καὶ τότε ὑπνωττούσας ὑπὸ νεφελῶν ἐφαπλώματα. Τὴν δὲ πέμπτην ἡμέραν πρωὶ προσωρμίσθημεν εἰς τὴν Κουράτσην, ἡ ὁποία εἶναι ὁ λιμὴν τῶν βορειανατολικῶν Ἰνδιῶν συγγενῶν ἰδίως μὲ τὴν Χαϊδεραβάδην, τὴν Λαχόρην, Κασμίρην καὶ τὰ βασίλεια τοῦ Πουντζάβ καὶ τοῦ Νεπαλ. Τὸ ἀτμόπλοιο μένει αὐτόσε διήμερον ὅλον, ἐγὼ δ' ἐπωφελήσεις ἐξῆλθον καὶ διέμεινα ἐν τῇ πόλει, ἥτις ἀπέχει τοῦ λιμένος πέντε περίπου μίλια καὶ εἶναι ὠραιότατη. Φαντασθῆτε

τοὺς εὐρύτερους δρόμους, τὰς ἰδιορρυθμότερας οἰκοδομὰς, τοὺς καλλιτεχνικωτέρους κήπους, ἀτμόσφαιραν ἀποπνεύουσαν μῦρα καὶ ἀρώματα, κᾶτι τι φαντασμαγορικὸν καὶ μυστηριώδες καὶ θὰ σχηματίσσετε ἀμυδρὰν ἰδέαν περὶ τῆς πόλεως. Ἐκαστον ἰδιωτικὸν ἐνδιαίτημα καλούμενον bungalow ἀποτελεῖται ἀπὸ μέγαν τετραγωνικὸν κήπον. Ἐν τῷ κέντρῳ αὐτοῦ ὑπάρχει τὸ κύριον οἶκημα διὰ τοὺς οἰκοδεσπότας καὶ τοὺς ξένους, εὐάερον, μὲ κρεμαστὰ παμμεγέθη ριπίδια, μὲ ἐξώστας δροσερωτάτους, μὲ διαίρεσεις προκαλούσας ρεύματα ἀνανεοῦντα ἀενάως τὴν ἀτμόσφαιραν. Εἰς τὰς τέσσαρας δὲ γωνίας τοῦ κήπου ὑπάρχουσιν ἑτεροὶ τέσσαρες οἰκοδομαί, ὧν ἡ μία εἶναι διὰ τὰ μαγειρεῖα, ἡ ἄλλη διὰ τοὺς σταύλους, ἡ τρίτη δι' ἀποθήκας καὶ πλυντήριο καὶ ἡ τετάρτη διὰ κατοικίαν τῶν ὑπηρετῶν. Οὕτω δὲ ἐν τῷ κυρίῳ οἰκήματι βασιλεύει ἡσυχία μοναστηριακή, διακοπτομένη μόνον ἀπὸ τὰ κελαδήματα τῶν ἐν τῷ κήπῳ ἀπειραριθμῶν πτηνῶν.

Ἐν τῇ Κουράτῃ εὐρίσκεται εἰς τῶν πλουσιωτέρων ζωολογικῶν κήπων τοῦ κόσμου ὡς πρὸς τὰ μαστοφόρα. Τὸ δὲ μουσεῖον τῆς φυσικῆς ἱστορίας ἐμπεριέχει ἀντικείμενα σπανιώτατα. Σχολεῖα, ἐκκλησίαι, λέσχαι καὶ τράπεζαι ὡς καὶ ἡ τῆς αὐτοκρατείας ἀγορά, κοσμοῦσι τὴν πόλιν. Ἄλλ' ἐκεῖνο, ὅπερ ἱκανοποιεῖ ἰδίᾳ τὸν Ἕλληνα περιηγητὴν, εἶναι ὅτι ὁ τὴν ἀνωτάτην θέσιν κατέχων ἐμπορικὸς οἶκος εἶναι ὁ τῶν ἀδελφῶν Ράλλη, χαίρων φήμης πανινδικῆς. Τὸ ὄνομα Ralli Brothers τὸ ἀκούετε ἅμα ὡς ἀποβιβάσθητε εἰς μίαν πόλιν τῶν Ἰνδιῶν, εἰς ἅπαντα δὲ τὰ κέντρα ὑπάρχουσι γραφεῖα, ἐν οἷς Ἕλληνες ὑπάλληλοι διαχειρίζονται ἐπιδεξιότατα ὅλα τὰ νήματα, δι' ὧν κινεῖται τὸ ἐν Ἰνδίας ἐμπόριον. Ὑπολογίζουσιν ὅτι 50,000 λίρῶν ἐξοδεύονται ἐτησίως εἰς ταχυδρομικά καὶ τηλεγραφήματα. Εἶναι δὲ αξιοθαύμαστον πῶς ὁ ἑλληνικὸς οὔτος οἶκος ἐπεδλίθῃ εἰς τὰς ἀπείρους φυλάς τῆς ἀπωτάτης Ἀσίας καὶ πῶς ἐν τῷ ἰσχυρῷ συναγωνισμῷ, τὸν ὁποῖον ἐπανελημμένως ἐπεχειρήσαν κατ' αὐτοῦ τόσαι ξένοι καὶ ἰθαγενεῖς ἐταίριοι, ἐξῆλθε πάντοτε νικητὴς κατατροπῶσας τοὺς ἀντιπάλους του καὶ ἀποδείξας περιτράνως τὴν ὑπεροχὴν τοῦ ἑλληνικοῦ πνεύματος, ὅταν τοῦτο ὁμονοῇ καὶ συγκεντρώται.

Ἐπέστρεψα εἰς τὸ ἀτμόπλοιο μίαν ὥραν πρὸ τῆς ἀναχωρήσεώς του. Τὰ πάντα ἐν αὐτῷ ἥλλαξαν. Ἡ πρώτη μόνον θέσις εἶχε περὶ τοὺς 40 ἐπιβάτας, ὧν οἱ πλεῖστοι ἀξιωματικοί, μὲ λίνας δροσερὰς στολὰς καὶ μὲ ψυδιογνομίας ἀποπνεούσας παιδικὴν φαιδρότητα. Ἰκαναὶ δὲ Ἀγγλίδες, διανύσασαι δύο ἢ τρία ἔτη τῆς ζωῆς αὐτῶν πλυσίων τῶν συζύγων των, συνώδευον αὐτοὺς ἐπιστρέφοντας εἰς τὴν πατρίδα. Ἡ πρύμνα τοῦ ἀτμοπλοίου κατεῖχeto ὑπὸ ἀποσκευῶν, μαρσίπων, κιβωτίων καὶ μακρῶν ἐκ καλάμου ἀνακλιντῶν, ἐν οἷς ἐξηπλοῦτο τις μακαρίως, παραδιδόμενος εἰς ἀτελευτήτους ρεμβασμούς. Ἡ ἑσπέρα ἐκείνη παρήλθεν ἐν σχετικῇ ἡσυχίᾳ, διότι ὅλοι ἐφρόντιζον περὶ τῆς τακτοποιήσεως τῶν ἀποσκευῶν των καὶ τῆς ἀναπαυτικωτέρας ἐγκαταστάσεως.

Τὴν ἐσπέρην ἐπρόκειτο νὰ διέλθωμεν τὸν τροπικὸν τοῦ Καρκίνου. Ὅλοι κατεχόμεθα ὑπὸ νοχελούς νάρκης, ἄνδρες δὲ καὶ γυναῖκες ἐκίνουν νευροπαθῶς

τὰ ἐκ φύλλων Λατανίας ριπίδια. Ἐνθυμήθην τότε τὸν γνωστὸν Δὲ Ἀμίκις, ὅστις μετὰ τῆς συνήθους αὐτῷ χάριτος καὶ εὐτραπείας ἀφηγεῖται τὴν ἡμέραν, καθ' ἣν διῆλθε τὸν αὐτὸν τροπικὸν μεταβαίνων ὁμῶς εἰς Ἀμερικὴν. Ὑπῆρχε. λέγει, ἐν τῷ πλήθει τῶν συνταξιδιωτῶν του μία ιδιόρρυθμος ξανθὴ κεφαλὴ, ἥτις ἀπλησιζμένη διότι ἔδλεπε μόνον οὐρανὸν καὶ θάλασσαν, διὰ τὰ διασκεδάσθαι τὴν στενοχωρίαν της, ἔχυνε συνεχῆ πίδακα λόγων, ἄλλοτε ἀπλοϊκῶν καὶ ἄλλοτε παραδόξων, ἀποδεικνύοντα ὅτι αἱ γεωγραφικαὶ γνώσεις ἦσαν λίαν ἀτελεῖς καὶ συγκεχυμέναι ὑπὸ τὴν χρυσόξανθον ἐκείνην κόμην. Ὅταν δὲ εἰς ταξιδιωτικῆς συναντήσεως αὐτὴν τῇ εἶπε:

— Σήμερον, κυρία, θὰ διέλθωμεν τὸν τροπικὸν τοῦ Καρκίνου, αὕτη ἀπὸντησε μετὰ φαιδρότητος:

— ὦ! τέλος πάντων!... τοῦλάχιστον θὰ ἴδωμεν κατὰ τι!

Τὸ δεῖπνον τῆς δευτέρας ἐσπέρας ὑπῆρξεν εὐθυμον, διότι ἕκαστος εἶχε τί νὰ εἴπῃ· αἱ κυρίαί, καίτοι ἀγγλίδες, ὁμιλοῦν ὁμῶς ὡς μεσημβριναί. Μόνον εἰς εὐρύτερονος Ἀμερικανός, ταξιδεύων διὰ τὰ περιηγηθῆ, εἶχε προσηλωθῆ ἀποκλειστικῶς εἰς τὸ φαγητόν του, τὸ ὁποῖον κατεβρόχθιζε λαιμάρως, χωρὶς νὰ δίδῃ προσοχὴν εἰς τὰ λεγόμενα. Μίαν ὥραν μετὰ τὸ δεῖπνον οἱ πλεῖστοι ἀπεσύρθησαν, ἔμεινα δὲ μόνος μετὰ τοῦ Ἀμερικανοῦ ἐπὶ τοῦ καταστρώματος καὶ ἐθαύμαζον τὴν θεσπεσίαν τοῦ ὠκεανοῦ νύκτα, τὸν ἀπεριγράπτου ὠραῖον οὐρανόν, ὁμοιάζοντα πρὸς μέγα ἰνδικόχρονον χρυσοκέντητον ἐπιστέγασμα καὶ ἀνεμυμνησκόμενον τὸν στίχον ἐνὸς Κινέζου ποιητοῦ, τοῦ Θοῦ-φοῦ, ὅστις παρομοιάζει τὴν νύκτα πρὸς μέλανα δράκοντα, ἐξερχόμενον εἰς περίπατον καὶ ἀδιαλείπτως ἐξεμοῦντα χρυσοὺς μαργαρίτας.

Ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ὁ Ἀμερικανὸς μὲ προσεκάλεσε καὶ ἐξηπλώσθημεν ἕκαστος ἐπὶ ἐνὸς ἀνακλίντρου, ἀρχίσαντες ἐν τῇ νηνεμίᾳ τῆς νυκτὸς καὶ τοῦ σκότους συνομιλίας. Μὲ διηγήθη τὸ ἀνὰ τὰς Ἰνδίας ταξιδεῖον αὐτοῦ.—Τόσος βάρβαρξ παράγεται εἰς τὸ Πουνδζπ καὶ τόσος εἰς τὸ Νεπάλ. Τὸ ἰνδικὸν πρέπει νὰ καλλιεργηθῇ ἐν ἐκτάσει καὶ εἰς τὴν Ἀμερικὴν, ὅπου θ' ἀποφέρῃ νέα πλοῦτη. Οἱ Ἀγγλοὶ κατ' αὐτὸν εἶναι οἱ πρῶτοι ἀποικισταὶ τοῦ κόσμου. Τόσα ἑκατομμύρια ρουπιῶν εἰσπράττονται κατ' ἔτος καὶ ὅλα ἐξοδεύονται ἐπιτοπίως, τὸ δὲ ἔξοδον τοῦτο εἶναι ἔγγειον κεφάλαιον τοκοφόρον. Εἰς τὴν Ἀγρὰν καὶ εἰς τὴν Βεναρὲς δὲν ὑπάρχουν ἐπικερδεῖς πράξεις· οἱ ἄνθρωποι εἶναι ὀκνηροί, παραδεδομένοι εἰς θρησκευτικὰς ἐκστάσεις. Ἡ Μαδράς, μάλιστα, ἐργατικωτάτη. Ἡ ἐπαρχία τοῦ Οὐδ πλουσιωτάτη. Ὁ Ναβάβης τοῦ Jeyporr ἔχει ἡμερησίαν πρόσδοτον ἑκατὸν χιλιάδων ρουπιῶν· ἡ Βομβάν ἀπέχει τόσα μίλια· ἡ Καλκούττα ἀπέχει τῆς Βομβάν 1400 μίλια· αὐριον τὸ πρῶν εἰς τὰς 9 παρὰ τέταρτον θὰ ἴδωμεν τὴν Βομβάν· ὁμιλεῖ μετὰ τῆς ἀκριβείας χρονομέτρου καὶ μετὰ τῆς βεβαιότητος ἀνθρώπου γινώσκοντος τὸ θέμα του· ἐτελείωσε δὲ λέγων — ὦ εἰμαι πολὺ εὐχαριστημένος ἀπὸ τὸ ταξιδεῖόν μου. Καὶ σεῖς; μὲ ἠρώτησεν.

— Ἐγώ, τῷ ἀπὸντησα, εἰμαι κατενθουσιασμένος. Ὅποια καλλονὴ τῆς φύσεως χωρὶς νὰ ἦναι τις ποιητικῆς, γίνεται τοιοῦτος. Ἀρκεῖ μόνον νὰ ἴδῃ τὸν μεγαλοπρεπῆ κομήτην τὸν ὁποῖον ἀφίνει τὸ ἀτμόπλοιον

ὀπισθὲν του, διὰ νὰ κατανοήσῃ τὸν ἀληθῆ φωσφορισμὸν τῶν τροπικῶν. Ἀρκεῖ νὰ ἴδῃ τὸν ἀστροκέντητον οὐρανόν, ἐν τῷ ὁποίῳ τὸ χρυσοῦν χρῶμα εἶναι ἀψθονώτερον τοῦ κυανοῦ, διὰ νὰ βεβαιωθῇ ὅτι τῶν λοιπῶν μερῶν οἱ οὐρανοὶ εἶναι σκοτειναὶ παρωδίαί. Ἀρκεῖ νὰ περιλουσθῇ ἀπὸ τὴν χλιαρὰν τοῦ ὠκεανοῦ αὔραν, διὰ νὰ νομίσῃ ὅτι ἄγγελοι θωπεύουσιν αὐτὸν διὰ τῶν αὐτῶν πετερίγων τῶν. Φαντάζομαι δὲ πόσον μεγαλειτέρα θὰ ἦτο ἡ ἀπόλαυσις, ἐὰν ταξιδεύων τις οὕτω, νῦντύχει νὰ θλίβῃ καὶ τρυφερὰν χεῖρα, συμμεριζόμενος οὕτω μετὰ προσώπου ποθητοῦ τὴν ἀφ᾽ αὐτὴν ἀγαλλιάσιν! καὶ τὸν ἠρώτησα: — Δὲν εἶσθε τῆς γνώμης μου;

Ὑπόκωφον ρογχάλισμα, ὑπῆρξεν ἡ ἀπάντησις. Οἱ λυρισμοί μου ἀπεκοίμισαν τὸν Ἀμερικανόν!...

Τὴν ἐπαύριον περὶ τὴν 10ην ἠγκυροβολήσαμεν εἰς τὸν λιμένα τῆς Βομβάν. Ἐδῶ τὸ θέαμα εἶναι ἀπεριγραπτόν. Πελώρια κῆτη ἀτμοκίνητα εἶναι προσαραγμένα εἰς τὰς λιθοκτίτους παραλίας. Ἡ ἔλευσις τοῦ ἡμετέρου ἀτμοπλοίου συμπίπτει μὲ τὴν αὐθυμερόν ἀναχώρησιν τοῦ δι' Εὐρώπην ταχυδρομείου. Ὅλων τῶν κρατῶν αἱ σημαῖαι κυματίζουσιν ἐπὶ τῶν ἰσθμῶν. Ἡ κίνησις δὲ τῶν εἰσπλεόντων καὶ ἀποπλεόντων σκαφῶν εἶναι τόσον μεγάλη, ὥστε μόνον τὸν λιμένα τῆς Μαδραλίας δύναμαι νὰ συγκρίνω πρὸς τὸν λιμένα τῆς Βομβάν.

Ἀπέδην χωρὶς νὰ ἐνοχληθῶ ἀπὸ τελωνειακοὺς ὑπαλλήλους. Ἐν Ἰνδαίς ὑπάρχει τελωνειακὴ ἀτέλεια· ἐνοχλεῖται ὁμῶς ὁ ταξιδιωτικὸς ἀπὸ τοὺς διερμηνεῖς καὶ ὑπνρέτας τῶν ξενοδοχείων· χωρὶς νὰ ἐννοήσω πῶς, εὐρέθην αἰθνης ἐντὸς ταχυτάτης ἀμάξης, ἥτις διελθοῦσα τὰς κυριωτέρας ὁδοὺς μὲ διεβίβασεν ἐκ τῆς ἀποδόθρας εἰς τὸ ἐν τῇ μεγάλῃ πλατείᾳ τῆς πόλεως ξενοδοχεῖον Esplanade.

Ἡ περιγραφή τῆς μεγαλοπόλεως ταύτης ἀπαιτεῖ μίαν ὅλην διάλεξιν, δὲν ἐπιθυμῶ δέ, κυρίαί καὶ κύριοι, νὰ καταχρασθῶ πλεονέκτον τῆς συγκαταβατικῆς ὑπομονῆς σας. Ὑπεσχέθην νὰ σὰς μεταφέρω μὲχρις Ἰνδιῶν καὶ τὸ ἔπραξα. Θὰ μὲ παρατηρήσητε ἴσως ὅτι μεταβαίνων τις εἰς Ἰνδίας δὲν μένει ἐκεῖ, ἀλλ' ἐπιστρέφει. Βεβαίως. Ἐνθυμοῦμαι μάλιστα ὅτι οἱ οἱνοὶ τῶν Πυρρναίων στέλλονται ἐπίτηδες μέχρις Ἰνδιῶν, ὅταν δ' ἐπιστρέψωσιν ἐκεῖθεν εἰς Εὐρώπην καθίστανται εὐγενεστότεροι, νοστιμώτεροι, καλλίτεροι. Δύνασθε ὅθεν νὰ εἴπητε μετ' ἐμοῦ: — Τί κρίμα! ὅ,τι συμβαίνει μὲ τοὺς οἶνους νὰ μὴ συμβαίνει καὶ μὲ τοὺς ἐξ Ἰνδιῶν ἐπανακλινόμενους ἀγορητὰς!

Κ. Χ. ΜΕΤΑΣΑΣ.